

Drachtplanten, beslist (g)een bij-zaak

Biodiversiteit, duurzame beplanting, ecologisch evenwicht – termen die we in het hedendaagse openbaar groen maar al te vaak tegenkomen.

En terecht; sinds de eeuwwisseling dringt overal het besef door dat gebalanceerde duurzame beplantingen het beste bieden voor iedereen: planten, dieren en mensen. Drachtplanten zijn hiervan een onmisbaar onderdeel.

Auteur: Ronald Houtman
Foto's: Plants & Pictures

belangenclubs hebben inspraak en stellen soms (stevige) eisen ten aanzien van de beplanting. Dat lijkt soms lastig, maar onthoud dan dat iedereen hetzelfde doel heeft: een gebalanceerde duurzame beplanting die voor iedereen een prettige (leef)omgeving vormt.

Bijen en vlinders

Terug naar de kern. Als we het over biodiversiteit hebben, denken de meeste mensen direct aan twee dieren: bijen en vlinders. Uiterlijk zeer verschillend, maar in praktijk nogal eens over één kam geschoren als 'vliegende insecten', waartoe voor het gemak ook meteen de hommels worden gerekend. Toch zijn ze heel verschillend en verdienen ze een andere benadering. Vlinders doen het altijd goed bij burgers. Niet vreemd, want deze vrolijke fladderaars dragen in hoge mate bij aan de levendigheid van de beplanting. De nectar in bloemen vormt een voedselbron voor vlinders, terwijl het loof voedsel vormt voor rupsen. Het belang van bijen gaat daarentegen dieper. Niet alleen 'bevliegen' bijen een breder sortiment planten en zorgen ze daarbij dat er meer verschillende bloemen worden bestoven, ze geven ook een zeer belangrijk product terug: honing. Om diversiteit aan bijen en vlinders te krijgen, zal er dus voldoende variatie in beplanting moeten zijn. Een bijkomend gevolg is dat er ook andere dieren worden aangetrokken. Denk hierbij aan lieveheersbeestjes, spinnen, verschillende soorten vliegen etc. Maar ook grotere dieren zoeken hun toevlucht in een gevarieerde beplanting. Denk hierbij in eerste instantie aan egels en vogels, maar

ook hagedissen, eekhoorns en ringslangen kunnen aan dit rijtje worden toegevoegd.

Beplanting

Om diversiteit aan dieren te krijgen, is diversiteit aan planten noodzakelijk. De kern hiervan wordt gevormd door nectar- en/of pollenrijke planten. Dit kunnen bomen, heesters en vaste planten zijn. Niet alleen inheemse, maar juist ook exoten dragen bij aan een dergelijke gevarieerde beplanting. Het bekendst is natuurlijk *Buddleja davidii*, de vlinderstuik. Deze van oorsprong Chinese struik is een feest voor insecten. Ook de van origine uit tropisch Amerika afkomstige *Lantana camara* trekt veel insecten aan, in het bijzonder vlinders. Van deze plant bestaan zeer veel kleurige cultivars, die bij ons alleen als kuipplant kunnen worden toegepast. Een andere exoot, *Amelanchier lamarckii*, het krentenboompje, is afkomstig uit Noord-Amerika. Maar dat maakt de vogels die de vruchten eten helemaal niets uit. Het is dus niet waar dat alleen inheemse soorten goed zijn voor de biodiversiteit. Exoten en cultivars dragen hier even veel, zo niet meer aan bij. In dit artikel beperken we ons echter tot de bijen en de houtige gewassen.

Nectarwaarde en pollenwaarde

Bij bijenplanten zijn twee zaken van belang: de nectarwaarde en pollenwaarde. De nectarwaarde zegt niets over de hoeveelheid nectar die bloemen van een plant bevatten, maar geeft de mate aan waarin de betreffende plant wordt bevolgen vanwege de aanwezige nectar.

Dat biodiversiteit belangrijk is, komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. Het planten- en dierenleven staat overal ter wereld onder druk. Toenemende industrialisering, bevolkingsgroei en schaalvergroting in land- en tuinbouw hebben ertoe geleid dat we steeds beter zijn gaan nadenken over de beplanting die we in onze leefomgeving gebruiken. En juist omdat we deze inrichting zelf vormgeven, zijn we in staat om er balans in aan te brengen. Was het vroeger zo dat er gewoon 'groen' rond bebouwing werd geplant, tegenwoordig kijken we daar gelukkig heel anders tegenaan. Het te planten sortiment wordt niet meer van bovenaf bepaald, maar maakt deel uit van een maatschappelijke discussie. Burgers, gebruikers en

Tetradium daniellii

Voor de bij is hierbij een aantal criteria van belang. Allereerst is dat de hoeveelheid aanwezige nectar. Vervolgens is ook de kwaliteit (de smaak) van belang; zoals te verwachten zijn er (voor een bij) smaakverschillen tussen de nectar van verschillende plantensoorten. En ten slotte zijn de herkenbaarheid en de toegankelijkheid voor de bij van belang. Een plant die veel nectar produceert, heeft niet automatisch een hoge nectarwaarde. Als de nectar niet gevonden wordt of onbereikbaar is voor bijen, hebben ze er niets aan. De pollenwaarde van een plant geeft aan in welke mate de plant wordt bevrogen vanwege de aanwezige pollen. Net als de nectarwaarde heeft dit dus niets te maken met de hoeveelheid pollen. Ook hier spelen herkenbaarheid (voor de bij), hoeveelheid en toegankelijkheid een rol. Op de website Imkerpedia (www.imkerpedia.nl) wordt een goed overzicht gegeven van de nectar- en pollenwaardes van verschillende planten. Deze waardes worden met cijfers aangeduid, waarbij N0 en P0 het laagst zijn en N5 en P5 het hoogst.

Bomen

Bij bijenplanten denken we in eerste instantie niet aan bomen. Toch zijn er een paar bomen die als goede bijenbomen kunnen worden beschouwd. Met *Acer* hebben we meteen een belangrijke te pakken. Zowel inheemse esdoorns (*A. campestre*, *A. platanoides*, *A. pseudoplatanus*) als verschillende uitheemse soorten (*A. cappadocicum*, *A. griseum*, *A. rubrum* en *A. saccharinum*) en cultivars worden al vrij vroeg in het jaar door bijen bevrogen en hebben een nectar- en pollenwaarde van N5/P5. Ook bij *Salix* doen zowel de inheemse als uitheemse soorten het prima met N5/P5. Afhankelijk van de situatie is hier dus voldoende ruimte om de juiste soorten te kiezen voor toepassing. Iets later in het voorjaar is het de beurt aan een familielid van *Acer*, *Aesculus* (paardenkastanje). Alle soorten zijn goede pollen- en nectarplanten, uitgezonderd de gevuldbloemige *A. hippocastanum* 'Baumanii'. Ook *Castanea sativa* (tamme kastanje) is een prima pollen- en nectarboom. Hoewel het geslacht *Cornus* voornamelijk uit struiken bestaat, is de min of meer boomvormige *C. controversa*, en dus ook de bontbladige cultivar 'Variegata', een uitstekende nectar- en pollenplant. *Ailanthus altissima*, een uitheemse boom die op de voorlopige lijst van invasieve exoten staat, heeft een uitstekende nectar- en pollenwaarde. Bij *Prunus* zien we een wat wisselender beeld. Zo zijn de meeste fruitproducerende soorten en cultivars (o.a. *P. armeniaca*, *P. avium*, *P. cerasus* en *P. persica*) prima nectar- en pollenplanten.

Buddleja weyeriana 'Sungold'

Bijen op *Aralia chinensis*

Buddleja alternifolia

Acer platanoides 'Crimson King'

Andere, zoals *P. padus*, *P. serrulata* en *P. subhirtella*, scoren met N3/P3 gemiddeld. Bij de (sier)peren is het beeld hetzelfde. *P. calleryana* en *P. salicifolia* 'Pendula' scoren 'slechts' N3/P3.

De consumptieperen echter, cultivars van *P. communis*, behalen de maximale score. Eveneens opvallend is het verschil tussen *Pterostyrax corymbosa* (N4/P4) en *Pterostyrax hispida* (N1/P1). Vanuit de biodiversiteit geredeneerd is het dus duidelijk aan te bevelen *P. corymbosa* toe te passen. Ook de fraaie *Styrax japonicus* scoort slechts N1/P1. Bij raadpleging van de lijst met nectar- en pollen-waardes op Imkerpedia is het opvallend te zien dat sommige planten die veel door bijen worden bevrogen een lage nectar- en pollenwaarde hebben. Zo heeft *Crataegus* een waarde van slechts N1 en P1. Dit geldt ook voor *Laburnum*, eveneens een boom die tijdens de bloei druk door bijen wordt bevrogen.

Zoals te verwachten heeft *Gleditsia triacanthos* een nectar- en pollenwaarde van N5/P5. De bomen gonzen in het late voorjaar van de vele bijen die de kleine, onopvallende bloemen bevrogen.

Het is dan ook niet verassend dat het naaste familielid van *Gleditsia*, *Robinia pseudoacacia*, eveneens een nectar- en pollenwaarde van N5/P5 haalt. Het feit dat er specifiek acacia-honing wordt verkocht, zegt in feite al genoeg. Een andere zeer bekende boom met een 'eigen' honing is natuurlijk *Tilia*. De ervaring om onder een van bijen gonzende linde te staan, is bij de meeste mensen wel bekend. Alle lindesoorten zijn toppers qua nectar- en pollenwaarde. Het is opvallend dat de pollen van de honingboom, *Styphnolobium japonicum* (beter bekend onder de oude naam *Sophora japonica*), giftig zijn voor bijen. What's in a name... In de praktijk is dit geen probleem, omdat de bijen van meerdere verschillende planten stuifmeel halen. *Koelreuteria paniculata*, een boom met juist een opvallende bloei, heeft met N4/P4 eveneens een hoge nectar- en pollenwaarde. Deze warmteminnende boom bloeit in juli. Ten slotte nog een speciale vermelding voor *Tetradium daniellii*. Deze kleine boom heeft naast een hoge nectar- en pollenwaarde ook een hoge sierwaarde qua bloei en aantrekkelijke vruchten. Net als *Koelreuteria* is *Tetradium* nauwelijks gevoelig voor ziekten en plagen.

Heesters

Over het algemeen is het beeld qua nectar- en pollenwaarde bij heesters vergelijkbaar met dat bij bomen. Planten waarvan je zou verwachten dat ze een hoge waarde voor bijen hebben, blijken dat niet te hebben. En planten waarvan je het niet zou verwachten, hebben juist een hoge

Ceanothus delilianus 'Gloire de Versailles'

Koelreuteria paniculata

nectar- en pollenwaarde. Dit geldt bijvoorbeeld voor *Acer*. De meeste boomvormige esdoorns scoren prima, maar *Acer palmatum*, de Japanse esdoorn, scoort met N1/P1 gewoonweg slecht. Een heel opvallende in dit rijtje is *Buddleja*. We nemen vaak aan dat een plant als *Buddleja*, die zeer attractief is voor vlinders, ook goed is voor bijen. Nou, dat valt behoorlijk tegen. De bekendste soort, *B. davidii*, scoort een 2 voor nectar en een 0 voor pollen. Andere soorten doen het niet veel beter. Alle soorten scoren P0 en alleen de twijfelachtig winterharde *B. globosa* scoort een 5 voor nectarwaarde. Van de winterharde vlinderstruiken scoren alleen *B. alternifolia* en *B. × weyeriana* nog een 3 voor nectarwaarde. De eerder in dit artikel genoemde *Amelanchier lamarckii* is weliswaar een goede boom voor vogels, maar voor bijen is hij maar matig (N2/P2).

Terug naar de goede nectar- en pollenplanten. *Berberis* en de verwante *Mahonia* zijn planten met prima nectar- en pollenwaardes. Dat deze planten een grote gebruikswaarde in de openbare ruimte hebben, is dus een extra voordeel. Eveneens een grote sier- en gebruikswaarde én een hoge nectar- en pollenwaarde heeft *Callicarpa*. In het late voorjaar genieten bijen van de bloei, in het najaar genieten mensen van de prachtige paarse of witte vruchten. Niet vanwege de vruchten, maar juist vanwege de bloei in het najaar zijn de diverse *Ceanothus*-soorten en -cultivars aan te bevelen. De nectarwaarde van deze planten is N4/N5, de pollenwaarde is daarentegen 0. Precies andersom is het bij brem. De nectarwaarde van de vele *Cytisus scoparius*-cultivars is 0, maar de pollenwaarde is met P5 hoog. *Genista* is wat dat betreft niet aan te bevelen. Van de vele bloeiende heesters

die grootschalig worden toegepast in plantvakken of als vulheester, is er een aantal met een hoge nectar- en pollenwaarde (N4-N5/P4-P5): *Deutzia*, *Diervilla*, *Hydrangea paniculata* (N3/P3), *Ligustrum ovalifolium* en *L. vulgare*, *Lonicera nitida*, *Photinia villosa*, *Potentilla fruticosa* (N3/P3) en *Weigela* (N3/P3). Van de iets minder sexy bloeiende heesters zijn vooral *Frangula alnus* en *Symphoricarpos* aan te bevelen, beide met N5/P5.

Ook bij de groenblijvende heesters zijn er prima drachtplanten. De veelbesproken en -geplaaagde *Buxus sempervirens* is met N5/P5 een uitstekende bijenplant. Daar staat tegenover dat *Ilex crenata*, tegenwoordig vaak als vervanger van *Buxus* gebruikt, slechts N1/P1 scoort. De gewone *I. aquifolium*, een inheemse plant, scoort wel weer N5/P5. Verder scoren alle *Elaeagnus*-soorten en -cultivars hoog, evenals *Hedera helix*. Uiteraard gaat het bij *Hedera* alleen om de volwassen en dus bloeiende cultivars. Belangrijk hierbij is de late bloei in het jaar, waardoor bijen zich vlak voor de winter nog goed kunnen voeden. Als het in januari, februari en begin maart warm genoeg is, zullen bijen gaan vliegen. Juist dan is *Sarcococca* een prima drachtplant. En deze wintergroene planten zijn met hun zoet geurende bloemen ook zeer aangenaam voor mensen. Een win-winsituatie dus, en dat is natuurlijk het belangrijkste bij drachtplanten: dat zowel mensen als dieren er de vruchten van plukken!

Cornus controversa

Be social

Scan of ga naar:

www.dehovenier.nl/artikel.asp?id=7-7312